

Ympäristövaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle merenkulun ympäristönsuojelulain ja eräiden muiden lakien muuttamisesta

Liikenne- ja viestintävaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle merenkulun ympäristönsuojelulain ja eräiden muiden lakien muuttamisesta (HE 71/2021 vp): Asia on saapunut ympäristövaliokuntaan lausunnon antamista varten. Lausunto on annettava liikenne- ja viestintävaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- erityisasiantuntija Laura Sarlin, liikenne- ja viestintäministeriö
- hallitussihteeri Sirkku Jaakkola, ympäristöministeriö
- lakimies Marko Nurmikolu, Suomen Kuntaliitto
- toiminnanjohtaja Aija Kaski, Pidä Saaristo Siistinä ry
- suojelupäällikkö, va. toiminnanjohtaja Tapani Veistola, Suomen luonnonsuojeluliitto ry
- koulutus­päällikkö Mirja Rosenberg, Suomen Purjehdus ja Veneily ry
- apulaisjohtaja Kirsti Tarnanen-Sariola, Suomen Satamaliitto ry

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- Paraisten kaupunki
- Suomen Varustamot ry

Valiokunta on saanut ilmoituksen, ei lausuttavaa:

- WWF Suomi

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Hallituksen esityksen tarkoituksena on panna täytäntöön uudistettu alusjätedirektiivi, joka edellyttää muutoksia jätehuollon järjestämiseen riittävien jätteiden vastaanottolaitteiden varmistamiseksi huvivenesatamissa, kalastussatamissa sekä yhteysalusten ja vesibussien käyttämissä satamissa. Ympäristövaliokunta on tarkastellut esitystä toimialansa kannalta ja kiinnittää liikenne- ja viestintävaliokunnan huomiota seuraaviin näkökohtiin.

Valiokunnan lausunto YmVL 11/2021 vp

Satamien jätehuollon taso paranee

Ympäristövaliokunta toteaa, että monipuoliset keinot pilaantumisen ja roskaantumisen ehkäisemiseksi ovat tarpeen, mutta toimiva jätehuolto on keinoista tärkein. Jätelain lisäksi jätehuoltoa koskevia säännöksiä on merenkulun ympäristönsuojelulaissa, ja molemmilla laeilla on pantu täytäntöön ns. MARPOL-yleissopimuksen käymäläjätevesiä ja kiinteitä jätteitä koskeva sääntely sekä alusjätedirektiivi. Merenkulun ympäristönsuojelulain mukaan suomalaisessa satamassa vierailevan aluksen on ennen lähtöään jätettävä muutamia poikkeuksia lukuun ottamatta kaikki aluksesta peräisin olevat jätteet ja lastijäämät satamassa oleviin jätteiden vastaanottolaitteisiin.

Ympäristövaliokunta pitää hallituksen esitystä erittäin tärkeänä, sillä vaikka valtaosa merten roskaantumisesta on peräisin maalta, aiheutuu roskaantumista myös laiva- ja veneliikenteestä ja satamien jätehuollon järjestämisellä on hyvin suuri merkitys. Merenkulun ympäristönsuojelulain muutosehdotuksella sääntelyn piiriin tulee lisää jopa satoja nykyisen sääntelyn ulkopuolella olevia satamia. Huvivenesatamien osalta sääntely laajenee yli 50-venepaikkaisista huvivenesatamista sellaisiin huvivenesatamiin, joissa on vähintään 25 venepaikkaa. Näissä satamissa on jatkossa järjestettävä tiettyjen aluksilta peräisin olevien jätteiden vastaanotto ja laadittava jätehuoltosuunnitelma. Sääntelyn ulkopuolelle ehdotetaan kuitenkin jätettäväksi pienet koti-, vierasvene- ja retkeilysatamat, joiden käyttäjä- ja jätemäärät ovat vähäisiä. Ulkopuolelle rajataan myös mökkiyhdeyslaiturit, jos kiinteistöllä on kunnan järjestämä jätehuolto.

Huvivenesatamille ehdotetaan suppeampia erilliskeräysvelvoitteita. Huvivenesatamien tulee merenkulun ympäristönsuojelulakiehdotuksen 9 luvun 4 §:n mukaan järjestää vastaanotto vähintään käymäläjätevesille ja sekalaiselle yhdyskuntajätteelle. Ehdotetussa sääntelyssä huvivenesatamien ei tarvitse vastaanottaa erikseen pakkausjätteitä eikä biojätteitä. Ympäristövaliokunta kiinnittää liikenne- ja viestintävaliokunnan huomiota siihen, että vireillä olevan jätelakiuudistuksen (HE 40/2021 vp) mukaan kiinteistöjä koskevat laajemmat vaatimukset kerätä erikseen pakkausjätteitä (lasi, metalli, muovi ja kartonki) ja biojätteitä kuin ehdotetussa merenkulun ympäristönsuojelulaissa ehdotetaan huvivenesatamille. Valiokunta katsoo, että jos huvivenesatama on velvollinen järjestämään satamatoiminnoissaan jätelain mukaisesti laajemman erilliskeräyksen, olisi suositeltavaa, että se ottaisi tällöin myös aluksilta vastaan samat jätelajit. Erilliskeräysmahdollisuutta tulisi selvittää myöhemmin, kun direktiivin edellyttämästä vastaanottojärjestelmästä on säädetty. Valiokunta korostaa, että jätteiden erilliskeräys satamassa myös kannustaa vesillä liikkuja jättämään jätteet lajiteltuina satamaan, jolloin materiaalit saadaan kiertoon ja luonnonvarojen käyttöä vähennettyä. Jätehuoltomahdollisuuksien kehittyminen johtaa pitkällä aikavälillä myös nykyistä parempaan kierrätysasteeseen huviveneillä syntyvien jätteiden osalta.

Jätehuoltoverkoston tulisi olla tarpeeksi kattava, että veneilijät ja retkeilijät voivat toimia tarkoituksenmukaisella tavalla. Aktiivisessa virkistyskäytössä olevat rannat ovat selvityksen mukaan roskaisimpia, ja uusia toimenpiteitä niiden jätehuollon parantamiseen tarvitaan. Myös kunnallinen ohjeistus ja neuvonta jätteiden käsittelystä kohteessa on tärkeää, sillä satunnaisemmat käyttäjät eivät välttämättä osaa toimia vakituisten veneilijöiden tavoin. Valiokunta pitää erittäin kannatettavana direktiiviin perustuvien velvoitteiden soveltamista merialueiden lisäksi myös sisävesillä. Sisävedet ovat erityisen herkkiä roskaamisen ja muun jätekuormituksen aiheuttamille haittoille.

Valiokunnan lausunto YmVL 11/2021 vp

Vastaanottolaitteistojen investointikustannukset

Valiokunta kiinnittää liikenne- ja viestintävaliokunnan huomiota siihen, että vastaanottolaitteistojen investointikustannuksiin tulisi saada avustusta, sillä kustannukset ovat toimijoiden kokoon nähden merkittävät. Huvivenesatamia arvioidaan olevan noin 1 300. Arvio perustuu kunnilta kerättyyn tietoon kaikista alueillaan sijaitsevista satamista. Se, kuinka suuri osa huvivenesatamista on kunnan ylläpitämiä, vaihtelee merkittävästi. Joissain kunnissa satamapalveluja ylläpitävät pääasiassa yrittäjät (vierasvenesatamat) ja pursiseurat (kotisatamat), kun taas jotkut kunnat saattavat ylläpitää jopa kymmeniä satamia. Yksityisten ylläpitämiä huvivenesatamia arvioidaan olevan vähintään 330.

Käymäläjätevesien tyhjennyslaitteiston asennuskustannukset voivat olla jopa 50 000 euroa, joten kertainvestointi voi olla huomattavan suuri. Kustannusten kannalta merkittävää kuitenkin on, että huvivenesataman pitäjä voi ehdotuksen mukaan täyttää jätehuollon järjestämisvaatimuksen sopimalla toisen sataman pitäjän tai muun toimijan, kuten kunnan, kanssa niiden ylläpitämien jätteiden vastaanottolaitteen käyttöoikeudesta. Siten kaikilta satamilta ei edellytetä esimerkiksi käymäläjätevesien vastaanottomahdollisuutta, jos satamaa käyttävät alukset voivat tyhjentää käymäläjätevedet toiseen lähietäisyydellä sijaitsevaan vastaanottolaitteeseen.

Merenkulun ympäristönsuojelulain 9 luvun 4 §:n 4 momentin nojalla huvivenesatamien pitäjät voivat siten poiketa lain vaatimuksista järjestämällä jätteiden vastaanoton sopimalla lähialueella sijaitsevan vastaanottolaitteen käyttöoikeudesta. Sataman pitäjän tulisi pitää tieto tällaisesta järjestelystä sekä kyseisen vastaanottolaitteiston sijainnista ja aukioloajoista helposti saatavilla. Huvivenesataman jätteiden vastaanottoa mitoitettaessa tulee myös ottaa huomioon mahdollisista toisista huvivenesatamista tulevat käyttäjät ja niiden jätteet, jotta vastaanottolaitteet ovat riittävät kaikille käyttäjien jätteille. Hallituksen esityksen perustelujen mukaan säännöksessä tarkoitettulla lähialueella voidaan tarkoittaa esimerkiksi kunnan aluetta tai maantieteellisten muodostelmien aluetta, kuten merenlahtea tai pientä järveä. Olennaista on se, että veneilijöillä on tosiasiallinen mahdollisuus hyödyntää sopimuksen kohteena olevaa vastaanottolaitetta. Ympäristövaliokunta katsoo asiantuntijakuulemisen perusteella, että säännöksessä tarkoitettun sopimuksen tulisi epäselvyyksien välttämiseksi olla kummankin sopimusosapuolen allekirjoittama. Kuormituksen ja kustannusten jakautumista voi olla vaikea ennakoida edellä kuvatussa tilanteessa. Vastaanottoverkoston kokonaistoimivuuden ja kustannusten tasapuoliseksi varmistamiseksi on tärkeää, että sopimusosapuolet voivat tarvittaessa jakaa laitteen käyttökuluja, kun esimerkiksi jätevesimaksun suuruus eri kunnissa vaihtelee ja kuluja voi syntyä myös korjauskuluista.

Valiokunta korostaa, että saaristoalueiden jätehuolto toimii tällä hetkellä varsin hyvin, mutta se perustuu pitkälti hyvään yhteistyöhön ja vapaaehtois pohjaiseen järjestelyyn. Erityinen asema on pitkään ollut Pidä Saaristo Siistinä ry:llä, joka tekee tiivistä yhteistyötä paikallisten jätehuoltoyhtiöiden kanssa sekä vakituisten että kesäasukkaiden jätehuollossa. Yhdistys on myös pitkään hoitanut saaristoalueilla olevilla virkistys- ja satama-alueilla jätehuoltoa. Yhteistyössä paikallisten jätehuoltoyhtiöiden kanssa haasteellinen jätehuolto saaristossa on saatu hoidettua erittäin kustannustehokkaasti. Valiokunta pitää hyvänä, että yhdistyksen huoltoaluksille on voitu myöntää investointitukea. Valiokunta pitää tärkeänä, että yhdistyksen toimintaedellytykset turvataan myös tulevaisuudessa. Laajalla toimialueella liikennöi kuitenkin useita aluksia, ja kokonaisuudesta tu-

Valiokunnan lausunto YmVL 11/2021 vp

lisi pitää johdonmukaisesti huolta merien ja vesistöjen roskaantumisen estämiseksi ja saariston virkistyskohteiden jätehuollon järjestämiseksi.

Tarvittavia investointi- ja ylläpitotukia ehdotetaan uudessa merenhoidon toimenpideohjelmahdotuksessa vuosille 2022—2027. Toimenpideohjelmassa ehdotettujen toimien tavoitteena on vähentää laaja-alaisin toimin ihmisen toiminnasta aiheutuvaa ravinteiden ja haitallisten aineiden kuormitusta, vedenalaista melua, meren roskaamista sekä meriympäristöön kohdistuvia onnettomuusriskejä. Toimenpideohjelmassa ehdotetaan runsaasti uusia toimia roskaantumisen vähentämiseksi. Ehdotuksen mukaan jätteiden vastaanottoinfran oikeaa sijoittamista varten tulisi laatia selvitys, jossa kartoitetaan veneiden liikennöinti laitteistojen sijoittamiseksi sellaisille alueille ja satamiin, joissa ne palvelisivat mahdollisimman suurta määrää veneilijöitä. Lisäksi ehdotetaan rahoitusta, jolla voitaisiin edistää venesatamien vastaanottolaitteistojen, etenkin käymäläjätevesien ja pilssivesien imutyhjennyslaitteistojen hankintaa, harmaiden vesien kuormitusta vähentävien ratkaisujen, kuten tiskauspaikkojen lisäämistä vene- ja luonnonsatamiin ja venepesupaikkojen rakentamista. Rahoituksella tulisi myös olla mahdollista kattaa laitteistojen ylläpidosta aiheutuvia kustannuksia. Valiokunta pitää ehdotuksia kannatettavina ja pitää tärkeänä varmistua siitä, että ehdotettu rahoitus voidaan toteuttaa.

Alusten väliset lastinsiirrot

Merenkulun ympäristönsuojelulain 2 a luvussa säädetään öljylastin siirrosta aluksesta toiseen eli niin sanotuista STS-siirroista. Öljylastien STS-siirrot on rajoitettu satamiin ja erikseen nimetyille alueille Suomen vesialueella ja talousvyöhykkeellä. Hallituksen esityksessä sääntelyn soveltamisalaa ehdotetaan laajennettavaksi siten, että se koskisi öljylastinsiirtojen lisäksi myös muiden haitallisten ja vaarallisten lastien siirtoja alusten välillä sekä ns. bunkrausta eli polttoaineiden toimittamista alukselta toiselle. Siirrot ja polttoaineen toimitus olisivat sallittuja vain satamissa ja erikseen nimetyillä alueilla Suomen vesialueella tai talousvyöhykkeellä. Valiokunta kannattaa laajentamista ja kiinnittää huomiota siihen, että myös lannoitteiden lastauksessa ja purussa pääsee rehevöitymisen kannalta haitallisia lannoitteita mereen. Vaikka niitä ei ole luokiteltu tässä tarkoitetuiksi haitallisiksi aineiksi, olisi meriympäristön suojelun näkökulmasta tärkeää pyrkiä tulevaisuudessa kehittämään lannoitelastienkin siirtojen sääntelyä.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSESITYS

Ympäristövaliokunta esittää,

että liikenne- ja viestintävaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Valiokunnan lausunto YmVL 11/2021 vp

Helsingissä 20.5.2021

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Hannu Hoskonen kesk
varapuheenjohtaja Tiina Elo vihr
jäsen Petri Huru ps
jäsen Mai Kivelä vas
jäsen Hanna Kosonen kesk
jäsen Johan Kvarnström sd
jäsen Sheikki Laakso ps
jäsen Niina Malm sd
jäsen Mikko Ollikainen r
jäsen Mauri Peltokangas ps
jäsen Saara-Sofia Sirén kok
jäsen Hussein al-Taeed sd
jäsen Katja Taimela sd
jäsen Mari-Leena Talvitie kok
jäsen Ari Torniainen kesk

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Marja Ekroos